

lijst in het personage dat hij vertolkt – thema van de paradox van de toneelspeler, door Diderot besproken –, zo blijft de toeschouwer in min of meerdere mate bewust van het feit dat hij een toeschouwer is, die het spel gewillig meespeelt. De paradox van de toneelspeler is dus ook te vinden – zij het in andere vormen – aan de kant van de toeschouwer.

Een professionele toeschouwer – zeg maar de goede recensent – analyseert niet enkel het stuk, de opvoering; hij reflecteert in de eerste plaats over zichzelf als toeschouwer; hoe hij het stuk en de opvoering ervaart, op welke manier zijn intelligentie wordt aangesproken, waarom hij de opvoering saai of boeiend vindt, soms ook: ongrijpbaar en onontleedbaar. (Ha, dat geraffineerd en zalig mechanisme dat aan de grondslag ligt van het recenseren van ballet en/of dans, waarbij de recensent maar niet kan vaten wat hij ziet en ondergaat en daarom juist des te sterker gemotiveerd is om het ongrijpbare dat dans is onder woorden te brengen!)

Ik denk dat je als (goede) recensent dus niet achteraf het denkwerk doet, maar tijdens de opvoering reflecteert (over je reflecties). Ik althans 'schreef' heel bewust in mijn hoofd, met paragrafen en al, mijn recensie tijdens de opvoering. Daarna was het simpelweg een kwestie van ordenen en schikken, van uitwerken en verfnen. Van wat in mijn hoofd was op papier zetten. Maar het grootste gedeelte van het denkwerk was tijdens de opvoering gebeurd.

*

Alleen maar zouden verheugen – vergallen mijn plezier en werken stierend op mijn concentratie.

En je beloond wordt voor je geduld, je trouw. Een zelfde patroon is bijna doorsnee bij opera. Verdi geeft alle troeven en toch haalt een Verdi-opvoering maar zelden een 'Verdi'-niveau. Waarmee ik wil zeggen dat om allerlei redenen die een recensent haarfijn probeert te serteren, een opvoering van een Verdi-werk meestal niet haalt wat er in zit.

Wat is het dat een opvoering goed maakt of de toeschouwer verwult? De kwaliteit, dat lijkt vanzelfsprekend. Maar zo vanzelfsprekend is het niet. Kwaliteit is geen garantie voor een kwalitatieve ervaring als toeschouwer. Dat heeft mij als recensent altijd verbaasd en dikwijls ook veront. Te meer omdat je als recensent printcipieel pleit voor professionalisme. Grote vakkundigheid biedt meer garantie voor kwaliteitsniveau van de operaproducties toch aan de heel erg hoge kant is. Omdat ik in Brighthonloogeerde en er die avond geen voorstelling plaatsvond in Glyndebourne, ging ik naar een amateur-opvoering van een musical kijken. Na tuurlijk behaalde die op geen enkel punt het niveau van wat ik de dagen tevoren in Glyndebourne had gezien en gehoord. En toch was er wanneer je eenmaal de schouwburgzaal binnentreedt en vooral vanaf het moment dat je in je eigen stoel zit, begint de betovering. Het geroezemoes van de andere toeschouwers gonst vrolijk. De orkestleden zijn druk in de weer of zitten nerveus te wachten. Dan worden de lichten gedempt; wij toeschouwers houden op met spreken en worden roerloos – een spiegelbeeld van wat zich in de orkestbak afspeelt, waar iedereen even roerloos en zwijgend zit. Ge-spannen wachten we op de dirigent die als hij dat door een lichtbundel wordt gestreeld terwijde eerste maten van de ouverture klinken. Wat volgt, hoe mooi en geslaagd de opvoering ook is, kan dat magische moment niet evenaren. Het verschil tussen beide is: het ver-glijden in de verbeelding en het zich ertin be-wegen.⁴

Just omdat de gespannen verwachting zo cen-traal staat bij een schouwburgbezoek, is de ont-goocheling altijd mogelijk en, helaas, ook dik-wijls aanwezig. Bij elke Shakespeare-opvoering

*

had ik verwachtingen, die bijna nooit werden ingelost. Tot op een dag het dan toch gebeurt.

Ben zelfde patroon is bijna doorsnee bij opera. Verdi geeft alle troeven en toch haalt een Verdi-opvoering maar zelden een 'Verdi'-niveau. Waarmee ik wil zeggen dat om allerlei redenen die een recensent haarfijn probeert te serteren, een opvoering van een Verdi-werk meestal niet haalt wat er in zit.

Wat is het dat een opvoering goed maakt of de toeschouwer verwult? De kwaliteit, dat lijkt vanzelfsprekend. Maar zo vanzelfsprekend is het niet. Kwaliteit is geen garantie voor een kwalitatieve ervaring als toeschouwer. Dat heeft mij als recensent altijd verbaasd en dikwijls ook veront. Te meer omdat je als recensent printcipieel pleit voor professionalisme. Grote vakkundigheid biedt meer garantie voor kwaliteitsniveau van de operaproducties toch aan de heel erg hoge kant is. Omdat ik in Brighthonloogeerde en er die avond geen voorstelling plaatsvond in Glyndebourne, ging ik naar een amateur-opvoering van een musical kijken. Na tuurlijk behaalde die op geen enkel punt het niveau van wat ik de dagen tevoren in Glyndebourne had gezien en gehoord. En toch was er wanneer je eenmaal de schouwburgzaal binnentreedt en vooral vanaf het moment dat je in je eigen stoel zit, begint de betovering. Het geroezemoes van de andere toeschouwers gonst vrolijk. De orkestleden zijn druk in de weer of zitten nerveus te wachten. Dan worden de lichten gedempt; wij toeschouwers houden op met spreken en worden roerloos – een spiegelbeeld van wat zich in de orkestbak afspeelt, waar iedereen even roerloos en zwijgend zit. Ge-spannen wachten we op de dirigent die als hij dat door een lichtbundel wordt gestreeld terwijde eerste maten van de ouverture klinken. Wat volgt, hoe mooi en geslaagd de opvoering ook is, kan dat magische moment niet evenaren. Het verschil tussen beide is: het ver-glijden in de verbeelding en het zich ertin be-wegen.⁴

Just omdat de gespannen verwachting zo cen-traal staat bij een schouwburgbezoek, is de ont-goocheling altijd mogelijk en, helaas, ook dik-wijls aanwezig. Bij elke Shakespeare-opvoering

*

*